بسم الله الرحمن الرحيم

دىن ۋە شەرىئەت ئەھكاملىرى

ناماز ئوقۇش قائىدىلىرى

يېقىندا تەھرىراتىمىزغا ياركەنت شەھىرىدە ئىستىقامەت قىلىۋاتقان، 80 باھارنى كۆرگەن، مۇھەممەت سەئىت ئاتا ۋەلىيېۋتىن ئىسلامدا ناماز قائىدىلىرىگە ئائىت بىر قانچە سوئاللارغا جاۋاپ بېرىشىمىزنى ئىلتىماس قىلغان خەت كەلدى. بىز ناماز ئوقۇۋاتقان باشقىمۇ كۆپلىگەن قېرىنداشلىرىمىزنىڭ بۇ جەھەتتىكى چۈشەنچىلىرىنى يەنىمۇ مۇكەممەللەشتۈرۈۋېلىشنى مەخسەت قىلغان ھالدا، سوئال- جاۋاپ تەرىقىسىدە توۋەندىكى رىسالىنى تەييارلىدۇق. بۇ ئىشىمىزدا تاشكەنت ۋە مەرغىلان شەھەرلىرىدە نەشر قىلىنغان «ئىسلام دىنىنىڭ ئاساسلىرى»، «ناماز ساۋاقلىرى»، «ئىسلام دىنى نېمە؟»، «ئىبادەتى ئىسلامىيە» ۋە «101 سوئالغا 101 جاۋاپ» كىتابلىرىدىن پايدىلاندۇق.

– ناماز نېمە؟

– بەدەننىڭ ئاللاھقا جىسمى ۋە جېنى بىلەن قىلىنغان ئىبادىتى. ھەدىسلەردە «مۆمىن مۇسۇلمان بىلەن كۇففار ئوتتۇرىسىدىكى پەرىق نامازدۇر» دېيىلگەن. شۇنداقلا ناماز ئىككى دۇنيا- سائادەتنىڭ ئاچقۇچىدۇر.

– ناماز بىر كۈندە نەچچە ۋاخ ئوقۇلىدۇ؟

– بەش ۋاخ: بامدات، پېشىن، ئەسىر (نامازدىگەر)، شام (نامازشام)، خۇپتەن؛ جۈمە كۈنى پېشىندا جۈمە نامىزى ئوقۇلىدۇ. **بامدات:** 2 رەكەت سۈننەت، 2 رەكەت پەرىز. **پېشىن:** 4 رەكەت سۈننەت، 4 رەكەت پەرز ۋە يەنە 2 رەكەت سۈننەت. **ئەسىر:** 4 رەكەت پەرز. **شام:** 3 رەكەت پەرز، 2 رەكەت سۈننەت. **خۇپتەن:** 4 رەكەت پەرز، 2 رەكەت سۈننەت ۋە 3 رەكەت ۋىتردىن تەشكىل تاپقان. (جەدۋەلگە قاراڭ).

– بۇلاردىن باشقا يەنە قانداق نامازلار مەۋجۇت؟

– ۋاجىپ نامازلار، يەنى رامزان ۋە قۇربان ھېيت نامازلىرى. رامزان ئېيىدىكى خۇپتەن نامىزىدىن كېيىن ياكى ۋىتردىن ئاۋۋال ئوقۇلىدىغان تەراۋىيخ نامىزى سۈننەت ھېسابلىنىدۇ. بۇ ئەركەكلەرمۇ، ئاياللارمۇ ئوقۇشى لازىم بولغان سۈننەت ئەمەلىدۇر.

– يەنە قانداق ناماز ئادەتلىرى بار؟

– يەنە نەقىل ئىبادەتلىرىنى قىلماق مۇستەھەپتۇر. شۇنىڭدەك شېيت (ئۆلۈك) ئۈچۈن جىنازا ئوقۇش پەرزى كۇپايىدۇر.

– پەرزى كۇپايە دېگەن نېمە؟

– بىر كىشى ئوقۇسا، ئاڭلاپ تۇرغانلار ئۈچۈنمۇ كۇپايە قىلىدىغان تىلاۋەتتۇر.

– نېمە ئۈچۈن بەزى نامازلارنى ئاشكارە (ئاۋاز چىقىرىپ) ۋە بەزى نامازلارنى مەخپىي (ئاۋاز چىقارماي) ئوقۇيمىز؟

– ئىسلامنىڭ دەسلەپكى دەۋرلىرىدە رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام بەش ۋاقىت نامازنىڭ ھەممىسىنى ئاشكارە ئوقۇغاتتى. مەككە مۇشرىكلىرى ئىسلامنىڭ غەيىپ بولىشى ئۈچۈن رەسۇلۇللاھ ناماز ئوقۇۋاتقاندا ئۇ كىشىگە كۆپ زۇلۇم قىلاتتى ۋە ئىبادەت پەيتىدە رەسۇلۇللاھقا ئازار يەتكۈزگەنلەرنى، رەغبەتلەندۈرەتتى. مەسىلەن، كىمكى مۇھەممەد ناماز ئوقۇۋاتقاندا، ئۇنىڭ بويىنىغا تۆگە ۋە قويلارنىڭ پاسكىنا نەرسىلىرىنى ئېسىپ قويسا، ئۇنىڭغا بىر تۆگە بېرىمىز دەپ ۋەدە قىلاتتى. تۇرمۇشنىڭ قاتتىقلىقىدىن مۇسۇلمانلار بەزى ۋاقىتلاردا زورىقىدەك ئىپلاس نەرسىلەرنى بويىنىدىن ئېلىپ تاشلاشقىمۇ جۈرئەت قىلالمايتتى. بۇنداق پەيتلەردە رەسۇلۇللاھنىڭ قىزى- بۈۋى پاتىمە ئانىمىز كېلىپ ئۇ ئىپلاس نەرسىلەرنى بويىنىدىن ئېلىپ تاشلايتتى. مانا مۇشۇنداق ئورۇنسىز ھەرىكەتلەر سادىر بولۇۋەرگەندىن كېيىن ئاللاتائالا: «يا، مۇھەممەد، ھەممە نامازلىرىڭىزنى ئاشكارىمۇ قىلماڭ ۋە ھەممىسىنى مەخپىمۇ قىلماڭ، يەنى بەزىسىنى ئاشكارە ۋە بەزىسىنى مەخپىي قىلىڭ» دېگەن ئايەت چۈشەرگەن. شۇنىڭدىن كېيىن رەسۇلۇللاھ بامدات، شام ۋە خۇپتەن نامازلىرىنى ئاشكارە، پېشىن ۋە ئەسىر نامازلىرىنى بولسا مەخپىي ئوقۇشقا باشلىغان. چۈنكى كاپىرلار بامدات ۋە خۇپتەن پەيتلىرىدە ئۇيقۇدا، شام ۋاقتىدا بولسا تاماق يېيىش بىلەن مەشغۇل بولاتتى. پېشىن ۋە ئەسىر نامازلىرى پەيتىدە كاپىرلار ئازار يەتكۈزۈشكە ئىمكانىيىتى بولغانلىقتىن ئۇشبۇ نامازلارنى مەخپىي (ئاۋاز چىقارماي) ئوقۇيدىغان بولدى. ئىسلام رىۋاجلانغاندىن كېيىنمۇ ئاللانىڭ بۇيرۇغى ئەمەلدە قالىۋەردى.

– ئۇنداقتا نېمە سەۋەپتىن جۈمە ۋە ئىككى ھېيت نامازلىرى كۈندۈزى ئوقۇلسىمۇ، ئاشكارە (ئاۋاز چىقىرىپ) ئوقۇلىدۇ.

– مەزكۇر نامازلار رەسۇلۇللاھنىڭ ھىجرەتلىرىدىن كېيىن، يەنى ئۇزاتنىڭ مەككەئى مۇكەررەمەدىن مەدىنەئى مۇنەۋۋەرگە كۆچۈپ كەلگەندىن كېيىن ئاللاتائالا تەرىپىدىن ئوقۇش بۇيرۇلغان. شۇ سەۋەپتىن جۈمە ۋە ئىككى ھېيت نامىزى ئاشكارە ئوقۇلىدۇ.

– يالغۇز ناماز ئوقۇۋاتقان كىشى پېشىن ياكى ئەسىر نامىزىنى ئاشكارە ئوقۇسا نېمە بولىدۇ؟

– زەرىرى يوق. سەجدەئى سەھۇ لازىم بولمايدۇ. مەخپىينى مەخسۇس ئاشكارە، ئاشكارە ئوقۇش جامائەت بىلەن ئوقۇلىدىغان نامازلار ئۈچۈن خاستۇر.

– يالغۇز ئۆزى ناماز ئوقۇغۇچى ئەزان ئېيتىشى شەرتمۇ؟

– ئۆزى يالغۇز ناماز ئوقۇغۇچى ئەزان ئېيتىشى شەرت ئەمەس، ئەزان ئېيتىش جامائەتنىڭ ۋەزىپىلىرىدىن. شەھەر ئەھلى ئۈچۈن بولسا، جامائەت بولۇپ ئوقۇغىنىدىمۇ ئەزان ئېيتىش شەرت ئەمەس، چۈنكى مەزكۇر شەھەردىكى جامى مەسچىتلىرىدىكى ئېيتىلغان ئەزان ھەممىگە كۇپايە قىلىدۇ. ئامما سەپەردە ئەزان ئېيتىش زۆرۈر.

– نېمە ئۈچۈن ئىمامغا ئىقتىدا قىلىپ ناماز ئوقۇغاندا فاتىھە سۈرىسىنى ئوقۇمايدۇ، رامزان ئېيىدا ۋىتر نامىزىنى جامائەت بولۇپ ئوقۇغاندا ھەممە قۇنۇت دۇئاسىنى ئوقۇيدۇ؟

– رەسۇلۇللاھ ساھابىلەردىن بىرىگە قۇنۇت دۇئاسىنى ئۆگىتىپ، ئۇنى ھەر بىر ۋىتر نامىزىدا ئوقۇلىدىغانلىقىنى تايىنلىدى. شۇڭلاشقا ھەر بىر كىشىنىڭ قۇنۇت دۇئاسىنى ئوقۇشى زۆرۈر.

– ئەركەك ۋە ئاياللارنىڭ نامازلىرىدا پەرىق بارمۇ؟

– ئەلۋەتتە، بىر قانچە پەرىق بار:

1. ئاياللار ئەركەكلەردەك جامائەت بولۇپ ناماز ئوقۇمايدۇ.
2. ئاياللار قوللىرىنى يەلكىسىگە باراۋەر كۆتىرىپ قۇلاق قاقىدۇ.
3. قىيامدا ئاياللار قوللىرىنى ژۇقۇرىراقتا، يەنى كۆكرەكلىرى ئۈستىگە قويۇپ تۇرىدۇ.
4. ئولتۇرۇشتا ئىككى ئايىغىنى ئوڭ تەرەپكە قىلىپ ئولتىرىدۇ.
5. ھېچ قايسۇ نامازنى ئاۋاز چىقىرىپ ئوقۇمايدۇ.
6. ئاياللار ئەزان ئېيتمايدۇ.
7. ئاياللار قۇربان ھېيتىدا تەكبىرى تەشرىقنى ئىچىدە ئوقۇيدۇ.

– ئايال كىشى ئەركەك كىشىگە ئىقتىدا قىلسا (ئەگەشسە) نامىزى بۇزۇلامدۇ؟

– ئەگەر ئايال كىشى ئەركەك بىلەن يانمۇ- يان تۇرۇپ ئىقتىدا قىلسا ئەگەر ئەركەك ئايالنىڭ ئىقتىدادىنى قوبۇل قىلسا، ئەركەكنىڭ نامىزى بۇزۇلىدۇ. ئەگەر ئايالنىڭ ئىقتىداسىنى قوبۇل قىلمىسا، ئايالنىڭ نامىزى بۇزۇلىدۇ. ئامما ئايال كىشى بىرگەز، يەنى بىر سەپ مىقدارىدا ئارقىدا تۇرۇپ ئىقتىدا قىلسا، ئەركەكنىڭمۇ، ئايالنىڭمۇ نامىزى بۇزۇلمايدۇ، سەپ تارتىپ تۇرۇشتا ئاۋۋال ئەركەكلەر، ئاندىن باللار، كېيىن ئاياللار تۇرىدۇ.

– ياش باللارنىڭ سەپتە ئارىلىشىپ تۇرۇشىنىڭ زەرىرى بولامدۇ؟

– فىقھ (ئىبادەت ۋە ھوقۇق) كىتابلىرىدا ئەمرەد (ساقال بۇرۇتى چىقمىغان) باللارنىڭ سەپتە يانمۇ- يان تۇرۇشى ئاياللارغا ئوخشاش زەرىرى تېگىدۇ دېيىلگەن. شۇنىڭ ئۈچۈن ئالاھىدە بىر تەرەپتە تۇرسا، مەخسەتكە مۇۋاپىقتۇر.

– پېشىن نامىزىنىڭ ئالدىنقى سۈننىتىنى ئوقۇماي، پەرزىگە ئىقتىدا قىلغان ئادەم نېمە قىلىدۇ، سۈننەتنى ئوقۇمامدۇ؟

– پېشىن نامىزىنىڭ پەرزىنى ئوقۇغاندىن كېيىن 2 رەكەت سۈننىتىنى ئوقۇيدۇ. كېيىن يەنە 4 رەكەت سۈننىتىنى ئوقۇيدۇ.

– نامازلارنىڭ سۈننەتلىرىنى ئۆيدە ئوقۇپ، پەرزلىرىنى مەسچىتتە ئوقۇش ئۈچۈن كېتىۋېتىپ، سالام بېرىش ياكى ئەلىك ئېلىش ياكى گەپلەشكەننىڭ زەرىرى بارمۇ؟

– مەسچىتلەر ئەسلى پەرز نامازلىرىنى ئوقۇش ئۈچۈن قۇرۇلغان. نامازنى ئۆيدە ئوقۇغاندىن مەسچىتتە ئوقۇغاننىڭ ساۋاۋى 27 دەرىجە ئارتۇقتۇر. سۈننەتلەر بولسا پەرزنىڭ ئەكسى، ئۇلارنى مەسچىتتە ئوقۇغاندىن [illegible] نى ئۆيدە ئوقۇغاندىن كېيىن ئۇخلامسىز، تاماقلىنامسىز، گەپلىشەمسىز بۇنىڭ ئەسلا زەرىرى يوق.

– بامدات نامىزىنىڭ سۈننىتىنى ئوقۇماستىن، پەرزىگە ئىقتىدا قىلغان ئادەم كېيىن سۈننىتىنى ئوقۇمامدۇ؟

– فىقھ كىتابلىرىنىڭ ھۆكۈمىگە كۆرە سۈننەتنى ئوقۇمايدۇ.

– قازا نامىزىنى ئوقۇغۇچى نېمە قىلىشى كېرەك؟

– ئالدىن قازا نامىزىنى خالىغان ۋاقىتتا ئوقۇشى مۇمكىن. قازا نامىزىنى باشلاشتىن ئالدىن ئەزان ئېيتىدۇ. كېيىن ئىقامەت ئېيتىپ باشلايدۇ. قازالارنىڭ ھەر بىرىگە ئىقامەت ئوقۇۋېرىدۇ.

– قايسۇ نامازلارنى تاھارەتسىز تەيەممۇم بىلەن ئوقۇشقا بولىدۇ؟

– جىنازا نامىزىنى، شۇ شەرت بىلەنكى، ئەگەر ئىمام مەۋزە قىلمايدىغان بولسا، تاھارەت ئالغىچە ناماز ئوقۇلۇپ بولغان ۋە نامازدىن قالىدىغان بولسا، تەيەممۇم قىلىپ، ناماز ئوقۇشقا بولىدۇ.

– تەيەممۇم نېمە؟

– سۇ بولمىغان يەردە تۇپا، پاختا، لاتا ئوخشاش نەرسىلەردىن پايدىلىنىپ، ئېلىنىدىغان شەرتلىك تاھارەت.

– ئىبادەتنىڭ ئەڭ ئەۋزەللى قايسى؟

– نەفل نامىزى ئوقۇشتىن، نەفل روزا تۇتۇشتىن ئىلىم تەلەپ قىلىش ئەۋزەل. فەقىھ (ئىبادەت ۋە ھوقۇق) ئىلمىدە ئېيتىلىشىچە، ئۆز ئىبادەتلىرىنى توغرا ئۆتەش ئۈچۈن ۋە ئۆزىنىڭ ئاللاھ ئالدىدىكى، جەمئىيەت ئالدىدىكى، ئائىلە ۋە دوستلىرى ئارىسىدىكى ھوقۇق ۋە بورچىنى ئېنىقلاپ ئېلىش ئۈچۈن يېتەرلىكچە مەلۇماتقا ئىگە بولۇش پەرز ئىكەن ئىسلام كىشىسى دىنىي ئەخلاق ئىلمىدىن يېتەرلىكچە مىقداردا ۋاقىپ بولۇشى لازىم. بۇ بىلىملەرنى ئۆگىنىش كىم بولۇشىدىن قەتئىي نەزەر مۇسۇلمانلىق داۋاسىنى قىلغان ھەر بىر ئەركەك ۋە ئايالغا ناماز ۋە باشقا ئىبادەتلەر ئوخشاش ئەڭ زۆرۈر پەرزلەردىن سانىلىدۇ.

– نېمە ئۈچۈن نامازلىرىمىزدا پەقەت ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامغا سالاۋات ئېيتىمىز؟

– رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام مىراجغا چىققاندا، ھەممە پەيغەمبەرلەرنىڭ روھلىرى ھازىر بولىدۇ. شۇ چاغ ئىبراھىم ئەلەيھىسسالام پەيغەمبىرىمىزگە: «ئەسسالامۇ ئەلەيكۇم يا مۇھەممەد» دەپ سالام بەردى. ئەينە شۇ سالامغا جاۋاپ بولسۇن ئۈچۈن رەسۇلۇللاھ ساھابىلەرگە نامازلىرىڭىزدا ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامغا سەلاۋات ئېيتىڭلار دەپ بۇيرىدى. شۇنىڭ ئۈچۈن بىزگە قىيامەتكىچە ھەممە نامازلىرىمىزدا سەلاۋات ئېيتىش سۈننەت بولدى.

قۇربان ھېيت

ئىسلامدىكى مۇبارەك كۈنلەرنى نىشانلىغاندا مۇسۇلمانلار ئۇلاردىكى ئاساسىي ئەقىدىلەرگە خەيرىخاھلىق بىلەن مۇناسىۋەتتە بولىدۇ. جۈملىدىن جۈمە نامىزىنى بىر ھەپتىلىك ئىبادەتنىڭ ئۆزىگە خاس يەكۈنى دەپ بىلسە، رامزان ئېيىدا بىر ئاي روزا تۇتىدۇ. قۇربان ھېيتىدا بولسا ئۇلۇغ ئىبادەت ھەج مۇراسىمىغا قاتنىشىدۇ.

قۇربان ھېيت ئىسلام دىنىدىكى ئەڭ چوڭ بايراملاردىن بولۇپ، ھىجرىي يىلى ھېساۋىدىكى زۇلھىججە ئېيىنىڭ 10- كۈنى، روزا ھېيتىدىن 70 كۈن ئۆتۈپ نىشانلىنىدۇ. بۇ كۈن بىيىل 2- ئىيۇنغا توغرا كېلىدۇ.

قۇربان ھېيتىمۇ خۇددى روزا ھېيتىدىكىدەك مۇسۇلمانلار ئۈچۈن ئىككى رەكەت ناماز ئوقۇش زۆرۈر ھېسابلىنىدۇ. ئەندى روزا ھېيتىدىن پەرىقلىق تەرىپى بولسا، قۇربان ھېيتىدا ناماز ئوقۇپ بولغىچە ھېچ قانداق تاماق يېيىلمەيدۇ. پەقەت نامازدىن كېيىن قۇربانلىق ئۈچۈن سويۇلغان قوي گۆشى بىلەن تاماقلىنىش ساۋاپ ھېسابلىنىدۇ.

ھېيت كۈنلىرى ئۈچ كۈن داۋامىدا ئۆلۈملۈك بولغان ئۆيلەرگە دۇئا- پاتىھە قىلىش، ئاتا- ئانا ۋە يېقىن دوست- بۇرادەرلەر، بولۇپمۇ چوڭلار بىلەن ئاغرىق كىشىلەرنى بېرىپ كۆرۈش ئادەت تۈسىگە كىرىپ قالغان.

ھېيت كۈنلىرىدىكى كۆپلىگەن رەسىم- يۇسۇنلار ئىنسانلار ئۈچۈن چوڭ ئەخلاقى- تەربىيەۋىي ئەھمىيەتكە ئىگە: ئۇلارنى تىزگۈنلۈك، ياخشىلىق، رەھىم- شەپقەت، سېخىلىق، ئالىيجاناپلىققا چاقىرىدۇ. چۈنكى قۇرئاننى كەرىمنىڭ «ھەج» سۈرىسىدە «ئاللاھقا ئىشىنىپ ئىبادەت قىلىڭ، خەيرلىك ئىشلارنى ئەمەلگە ئاشۇرۇڭ» دېيىلگەن.

روزا ۋە قۇربان ھېيتلىرىنى تۈرلۈك ناز- نېمەتلەر، يېڭى كىيىم- كېچەكلەر كىيىش بىلەن، شۇنداقلا ھويلا- ئارامىلارنى سەرەمجان تازىلاپ، كۆتىرەڭگۈ روھدا كۈتۈۋېلىش كېرەك.

... كۆكتانت مەھەللىسىدە قۇرۇلغان يېڭى مەسچىتنىڭ ئىچكى كۆرۈنۈشى.
د. يۇسۇپوۋنىڭ سۈرىتى.